

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเพณีตานก๋วยสลาก เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่พุทธกาล ได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว รวมถึงเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเองในภายภาคหน้าให้ได้เกิดในภพภูมิที่ดี เป็นประเพณีการทำบุญที่ยิ่งใหญ่และสำคัญของชาวล้านนา นิยมปฏิบัติกันตั้งแต่เดือน 12 เหนือถึงเดือนยี่เพือ หรือตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมของทุกปี เป็นประเพณีที่มีประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติหรือความเชื่อร่วมกัน มีความรักความเอื้ออาทรและมิตรภาพต่อกัน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่ในปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมจากเยาวชนและองค์กรอื่นๆ ให้ความสำคัญน้อย ถ้าหากคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มคนทุกภาคส่วนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญ ขาดการสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมประเพณีตานก๋วยสลากอาจเป็นเหตุให้เลือนหายไปจากชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเพณีตานก๋วยสลาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้สอดคล้องกับการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน สร้างจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นได้อนุรักษ์สืบสานประเพณีตานก๋วยสลากให้คงอยู่ยั่งยืน ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา พิธีกรรม ความเชื่อและคุณค่าของประเพณีตานก๋วยสลาก
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการประเพณีตานก๋วยสลากและสภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคคล พิธีการ พิธีกรรม ทุน งบประมาณ และปัจจัยอื่นๆ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการจัดการประเพณีตานก๋วยสลาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีตานก๋วยสลาก ดังนั้น จึงยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
2. ขอบเขตพื้นที่การวิจัย ได้เลือกวัดที่อยู่ในเขตอำเภอสามเงา เป็นวัดที่เก่าแก่อายุการสร้างวัดตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป และมีการตานก๋วยสลากเป็นประจำทุกปี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยมีประเด็นศึกษา คือ การศึกษาจากเอกสารเพื่อให้ได้องค์ความรู้ในด้านภูมิศาสตร์สังคมวัฒนธรรมจังหวัดตาก พิธีกรรม ความเชื่อและคุณค่าในการตานก๋วยสลากเพื่อเป็นความรู้ก่อนที่จะลงพื้นที่ทำการวิจัย และได้มีการนำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มาวิเคราะห์ด้วย คือ แนวคิดการอนุรักษ์ แนวคิดการพัฒนา แนวคิดกระบวนการจัดการ แนวคิดวัฒนธรรม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อม โดยเน้นความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มทั่วไป รวม 39 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากข้อมูลปฐมภูมิ(ภาคสนาม)และข้อมูลทุติยภูมิ(เอกสาร)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาภาคสนามและเอกสารมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นคำถาม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ประเพณีตานก๋วยสลาก เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่พุทธกาล และได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันเป็นประเพณีการทำบุญที่ยิ่งใหญ่และสำคัญของชาวล้านนา ลักษณะพิธีกรรมหรือรูปแบบตรงกับประเพณีถวายสลากภัตของภาคกลาง แต่มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน และแม้แต่ในภาคเหนือเองก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อยตามความนิยมในแต่ละท้องถิ่น นิยมปฏิบัติกันตั้งแต่เดือน 12 เหนือถึงเดือนยี่หนือ หรือตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมของทุกปี คุณค่าที่ได้ คือ เป็นการสืบทอดประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น เป็นการแสดงความกตัญญูทวดเทวีต่อบุพเพภริชน เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นกิจกรรมที่เป็นสื่อกลางระหว่างชุมชน วัด และโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการ มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบและเป็นขั้นตอน คือ ขึ้นเตรียมการ ขึ้นดำเนินการและขึ้นสรุปงาน ผลที่ได้คือ ทำให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอด ทำให้ชุมชนได้มีการร่วมมือในการจัดงานตามสถานภาพทางสังคม เมื่อชุมชนหลายชุมชนเข้าร่วมทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชน และทำให้ชุมชนนั้นเป็นที่รู้จักทั่วไป แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา คือ ส่วนต่างๆ ของชุมชนประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียนและหน่วยราชการ ต้องมีส่วนร่วมในการจัดงานตามฐานะของตน มีการใช้ทุน อุปกรณ์และนโยบายที่เหมาะสมกัน ต้องมีการวางแผนคือมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน โดยจัดปัจจัยนำเข้า ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ให้มีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้และประเมินผลในการกระทำทุกขั้นตอน มีการถ่ายทอดและมีการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนลดปัญหาระหว่างชุมชนได้ ในด้านวัฒนธรรม สามารถอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามให้อยู่คู่สังคมไทย เป็นการสืบทอด และรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการ สามารถนำงานวิจัยนี้ไปประกอบการเขียนแผนการดำเนินงานประจำปี ซึ่งจะทำได้สามารถดำเนินการจัดงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีวิธีดำเนินการตามกระบวนการจัดการประเพณีตานก๋วยสลากที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ควรสนับสนุนให้ม้งงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนอย่างอื่นหรือประเพณีอื่นๆ เพื่อพัฒนากลุ่มการจัดการประเพณีนั้น ๆ และศึกษา ค้นคว้า วิจัยวัฒนธรรมให้กว้างขวางและแพร่หลายยิ่งขึ้น

ปตท.

สภาชุมชน NSTDA

มูลนิธิหมู่บ้าน VILLAGE FOUNDATION